

Arif Azər oğlu MUSTAFAYEV
Azərbaycan Kooperasiya Universiteti, doktorant
E-mail: mustafayev.arif1996@gmail.com

ÖLKƏ İQTİSADİYYATININ DAYANIQLILIĞININ TƏMİN EDİLMƏSİNDƏ MALİYYƏ SİSTEMİNİN ROLU

Xülasə

Ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlılığının təmin edilməsində maliyyə sisteminin rolu böyük əhəmiyyət kəsb edir. Maliyyə sistemi, iqtisadi fəaliyyətin düzgün işləməsini təmin etmək və iqtisadi sabitliyi qorumaq üçün əsas mexanizmdir. İqtisadi investisiyaların artırılması, resursların səmərəli və təsirli paylanması, pul siyasətinin icrası, makroiqtisadi sabitliyin təşviqi, risklərin paylanması və azaldılması, fiskal və pul resurslarının düzgün idarə edilməsi, xarici ticarət və xarici borcların idarə edilməsi və nəhayət ölkənin iqtisadiyyatının şəffaflığının və qanunvericiliyin gücləndirilməsi ölkə iqtisadiyyatının sağlamlığı və dayanıqlılığını təmin etmə məsələsində mühüm rol oynayır. Bu məqalədə göstərilən maliyyə sisteminin əsas elementlərinin iqtisadiyyata təsiri və rolu araşdırılır.

Açar sözlər: iqtisadiyyat, pul siyasəti, fiskal və pul resursları, maliyyə sistemi, ticarət, iqtisadi sabitlik.

UOT: 336.71

JEL: F-52

DOI: <https://doi.org/10.54414/AHHU6293>

Giriş

Maliyyə sistemi, ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlılığını təmin edən əsas elementlərdən biridir. İnvestisiya axınlarının yönləndirilməsi, pul siyasətinin düzgün icrası, risklərin idarə edilməsi, şəffaflıq və qanunvericiliyin gücləndirilməsi kimi faktorlar iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafını dəstəkləyir. Maliyyə sisteminin sağlam olması, ölkənin xarici və daxili iqtisadi şoklara qarşı müqavimətini artırır və uzunmüddətli iqtisadi sabitliyi təmin edir.

Maliyyə bazarları və bank sistemi iqtisadiyyatda investisiya axınlarını istiqamətləndirir. Maliyyə bazarları və banklar şirkətlərin və sahibkarların investisiya üçün lazım olan vəsaitləri cəlb etmələrinə kömək edir. Bu, yeni iş yerlərinin yaradılması, infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi və iqtisadi artımın təmin edilməsi baxımından vacibdir. Maliyyə institutları uzunmüddətli və qısa müddətli kreditlər təklif edərək, həm yerli, həm də xarici investisiya axınlarını stimullaşdırır, bunun nəticəsində iqtisadiyyatın müxtəlif sahələri inkişaf edir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 02 fevral 2021-ci il tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair

Milli Prioritetlər” dayanıqlı artan rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyatın inkişafına yönəldilən uzunmüddətli investisiya resurslarının əsas mənbələrin inkişafının əhəmiyyəti qeyd olunmuşdur.

Milli bank sektorunun dayanıqlılığı təmin olunmalı, ona olan etimad yüksəlməli, real iqtisadiyyatın maliyyələşdirilməsində bankların payı artırılmalı və sahibkarlıq fəaliyyətinin inkişafına təkan verməlidir. Bank kreditlərinin sahibkarlıq fəaliyyəti üçün əlçatanlığını təmin edəcək real işlək mexanizmlər hərəkətə gətirilməli, bank kreditlərinin təminatı məsələlərində bürokratik əngəllər aradan qaldırılmalıdır. Ölkə iqtisadiyyatına birbaşa xarici investisiyaların, o cümlədən infrastruktur sahələrinə strateji investorların cəlb olunması təmin edilməlidir. Lakin bu zaman ölkənin milli maraqlarının qorunması və xarici investorlara rəqabət mühitinin yaradılması ilə investisiyaların səmərəli tənzimlənməsi diqqət mərkəzində olmalıdır.[1]

Bu mühüm sənəddə dövlət investisiyalarının və dövlət şirkətlərinin fəaliyyətinin artırılması, şəffaflıq səviyyəsinin yüksəldilməsi onların kommersiya prinsipi əsasında fəaliyyəti üçün lazımi şəraiti

tin yaradılması, gəlirlilik səviyyələrinin artırılmasının təmin olunması prioritet məsələlər kimi qarşıya qoyulmuşdur.

Ölkənin investisiya potensialının formalaşması və reallaşdırılmasında dövlətin rolu investisiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün əlverişli imkan və şəraitin təmin edilməsindən ibarət olmalıdır. İnvestisiya siyasəti öz növbəsində bütövlükdə ölkənin uğurlu iqtisadi fəaliyyətinin əsası sayılır.[2]

İnvestisiyanın cəlb edilməsi ölkə iqtisadiyyatının inkişafına müxtəlif yollarla təsir edir. İqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə yönələn investisiyalar artdıqca, bu, ümumi daxili məhsulun (ÜDM), iş yerlərinin yaranması, iqtisadi şaxələnmə və inkişafın sürətini artırır. İnvestisiyanın cəlb edilməsi, həmçinin ölkənin infrastrukturunun inkişafına və beynəlxalq bazarlarda mövqeyinin güclənməsinə təsir edir. İnvestisiyaların iqtisadiyyata daxil olması, ümumilikdə ÜDM-nin artmasına səbəb olur. Azərbaycanda xarici və daxili investisiyalar son illərdə iqtisadi artımı stimullaşdırmışdır. Belə ki, 2020-ci ildə Azərbaycanda ÜDM-nin azalma tempinin 4.3% olduğu müşahidə edilsə də, post-pandemiya dövründə investisiya artımı ilə əlaqədar artım tempinin 2021-ci ildə 5.6% olacağı gözlənilirdi. 2024-cü ilin 9 ayında ÜDM artımı: 2024-cü ilin 9 ayında Azərbaycanın ÜDM-si əvvəlki illərə nisbətən 3.5% artmışdır. Bu artımın əsas səbəblərindən biri, xarici və daxili investisiyaların iqtisadiyyata təsiri olmuşdur. Ümumiyyətlə, Azərbaycan iqtisadiyyatında 2021-ci ildən sonra ildə orta hesabla 3.5%-5.5% arasında artım olmuşdur..

İnvestisiyaların cəlb edilməsi həmçinin işsizlik səviyyəsinin azalmasına və yeni iş yerlərinin açılmasına gətirib çıxarır. Bu, işsizlik səviyyəsinin azaldılmasına və işçi qüvvəsinin daha yaxşı əmək şəraitinə sahib olmasına səbəb olur. 2023 və 2024-cü ilin əvvəllərində Azərbaycanda işsizlik səviyyəsi təxminən 5.5% təşkil edir, halbuki 2019-cu ildə bu göstərici 7%-ə yaxın idi. Bu azalma, xüsusilə infrastruktur layihələri və neft-qaz sektoru sahələrindəki investisiyalarla əlaqələndirilir. 2024-cü ildə Azərbaycanda işsizlik 5.5% oldu, halbuki 2019-cu ildə bu göstərici 7% təşkil edirdi.

Xarici və daxili investisiyalar, infrastruktur layihələrinə yönəldildikdə, bu, ölkənin nəqliyyat, enerji, kommunikasiya və digər sahələrində sürətli inkişafını təmin etmiş olur. Azərbaycanın Şimal-

Cənub Nəqliyyat Dəhlizinə investisiya cəlb edilməsini buna misal çəkə bilərik. Son illərdə investisiyalar bu layihə üzrə cəlb olunmuş və 2020-ci ildən sonra bu layihənin tam istifadəyə verilməsi ilə nəqliyyat və logistika sektorunda böyük artım əldə edilmişdir. 2020-2024-cü illər arasında Azərbaycanın nəqliyyat və infrastruktur sahələrinə 2.5 milyard manat civarında investisiya yönəldilmişdir. İnvestisiyalar iqtisadiyyatın beynəlxalq ticarətə açılmasını sürətləndirir, idxal və ixracın artmasına, valyuta yığımını və mübadilə məzənnələrinin sabitləşməsinə kömək edir. 2021-ci ildə Azərbaycana xarici investisiyalar 3.5 milyard ABŞ dolları təşkil etmişdir. Azərbaycanın xarici ticarət dövriyyəsi 2020-ci ildən sonra artmağa başlamışdır.. Məsələn, 2021-ci ildə Azərbaycana xarici investisiyaların 3.5 milyard ABŞ dolları olduğunu nəzərə alaraq, ölkənin xarici ticarət dövriyyəsi 30%-dən çox artmışdır. İqtisadiyyata investisiyaların cəlb edilməsi yeni sənaye sahələrinin yaranmasına və iqtisadi şaxələnməyə şərait yaradır. Bu, xüsusilə qeyri-neft sektorunda özünü göstərir. 2020-2025-ci illər arasında qeyri-neft sektoruna investisiyalar artmış və bu da yeni sənaye sahələrinin inkişafına səbəb olmuşdur, eyni zamanda kənd təsərrüfatı, texnologiya və turizm sektoru bu dövr ərzində inkişaf etmişdir. 2020-2024-cü illər arasında qeyri-neft sektoruna 5.7 milyard manat investisiya cəlb olunmuşdur. Azərbaycan Respublikasında iqtisadi investisiyaların artırılması məqsədilə müxtəlif tədbirlər həyata keçirir. Mövcud məlumatlara əsasən, 2025-ci ilin yanvar ayında yönəldilən əsas kapitala 787,0 milyon manat məbləğində investisiya yönəldilmişdir.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, investisiyaların cəlb edilməsi iqtisadi inkişaf üçün vacib bir faktordur. Bu, yalnız ÜDM-nin artmasına deyil, həm də yeni iş yerlərinin yaranmasına, iqtisadi şaxələnmənin təmin olunmasına, infrastrukturun inkişafına və beynəlxalq ticarət əlaqələrinin genişlənməsinə səbəb olur. Azərbaycanda 2026-2030-ci illər arasında investisiyaların artması bu sahələrdə böyük irəliləyişlərə yol açacaqdır.

Ölkə iqtisadiyyatının sağlamlığı və dayanıqlılığının təmin edilməsində maliyyə sisteminin digər elementi pul siyasətinin düzgün icrasıdır. Bu iqtisadiyyatın sabitliyi, inkişafı və inflyasiya səviyyəsinin nəzarətdə saxlanılması üçün çox vacibdir. Pul siyasəti, mərkəzi bank tərəfindən

həyata keçirilən tədbirlərdir və bu siyasət iqtisadiyyatın makroiqtisadi göstəricilərinə, xüsusilə qiymət sabitliyinə və iqtisadi artıma təsir edir. Pul siyasətinin düzgün icrası iqtisadiyyatın sağlam inkişafını təmin etmək üçün əsas amillərdən biridir.

Maliyyə sistemlərinin və qurumlarının ciddi və uzun sürən böhranlarla üzləşməsindən asılı olmayaraq müvəqqəti enişləri qorumaq üçün hər ölkədə bank nəzarətçilərinin xüsusi məsuliyyəti var, onların bank sistemlərinin sağlam işləməsidir. Bank rəhbərliyi və nəzarətçilərin məsuliyyətlərinin incə balansının necə həyata keçirildiyi, xüsusilə stress dövründə ölkənin iqtisadi göstəricilərinin nəticəsi üçün çox vacibdir.[3]

Mərkəzi bankın əsas alətlərindən biri faiz dərəcələridir. Faiz dərəcələri, kreditlərin və depozitlərin qiymətini təyin edir və beləliklə, iqtisadiyyatda istehlakçı və müəssisələrin borc götürmək və investisiya qoymaq qərarlarını təsir edir. Belə ki, aşağı faiz dərəcələri iqtisadiyyatda tələb və istehlakı stimullaşdırmaq üçün faiz dərəcələri aşağı salınır. Bu, xüsusilə iqtisadi tənəzzül dövründə işə salınır, çünki aşağı faizlər insanların və şirkətlərin borc götürməsinə və sərmayə qoymalarına asanlaşdırır.

Yüksək faiz dərəcələri inflyasiyanın qarşısını almaq və iqtisadi "qızma"nın qarşısını almaq məqsədilə faiz dərəcələri artırılır. Bu, kreditlərə tələbi azaldır və iqtisadiyyatın artımını tormozlayır. Azərbaycan Mərkəzi Bankı 2020-ci ildə pandemiya dövründə iqtisadiyyatın canlanmasına kömək etmək üçün faiz dərəcəsini 7%-dən 6%-ə endirmişdir.

Pul təklifinin artırılması və ya azaldılması, iqtisadiyyatın inflyasiya və işsizlik səviyyələrini idarə etmək üçün istifadə olunur. Pul təklifinin çoxalması inflyasiyanın artmasına, azaldılması isə deflyasiya riskinə səbəb ola bilər. Ölkədə 2020-ci ildən sonra pandemiya qarşı iqtisadi canlanma üçün pul təklifini artırmışdı, lakin inflyasiya səviyyəsini izləyərək müvafiq tədbirlər görməyə başlamışdır. Mərkəzi bank valyuta məzənnəsini idarə etməklə, xarici ticarət və iqtisadiyyatın sabit-

liyini qoruyur. Məzənnə siyasətinin düzgün qurulması ölkənin ixracatını dəstəkləyir və xarici borc yükünü tənzimləyir. 2020-ci ildən sonra Azərbaycanın Mərkəzi Bankı manatın məzənnəsinin stabil saxlanması üçün müntəzəm valyuta müdaxilələri həyata keçirmişdir.

Pul siyasətinin düzgün icrası iqtisadiyyatın sabitliyi, inkişafı və inflyasiyanın tənzimlənməsi üçün vacibdir. Faiz dərəcələrinin düzgün tənzimlənməsi, pul təklifinin nəzarət altına alınması, valyuta məzənnəsinin sabit saxlanması və inflyasiya hədəflərinin təyin edilməsi iqtisadiyyatın sağlam inkişafını təmin edir. Azərbaycan Mərkəzi Bankı son illərdə pul siyasətini uğurla həyata keçirərək iqtisadiyyatın qarşısızalmaz risklərə qarşı müqavimətini artırmışdır.

Makroiqtisadi sabitliyin təşviqi iqtisadiyyatın sağlam inkişafını təmin edən əsas amillərdən biridir. Bu, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrindəki dəyişikliklərin və dalğalanmaların qarşısının alınmasını, inflyasiya, işsizlik və digər makroiqtisadi göstəricilərin müəyyən bir həddə saxlanmasını təmin edir. Azərbaycanda makroiqtisadi sabitliyin təşviqi üçün həyata keçirilən tədbirlər və onların rəqəmlərlə göstəriciləri aşağıda təqdim olunur.

ÜDM ölkə iqtisadiyyatının ümumi sağlamlıq göstəricisidir. Azərbaycanın ÜDM-nin artması, iqtisadi sabitliyin qorunması üçün vacibdir. ÜDM-nin artışı ölkənin iqtisadi gücünü artırır və makroiqtisadi sabitliyi gücləndirir.

İlkin məlumatlara əsasən 2020-ci ildə ölkədə 72432,2 milyon manatlıq və ya əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 4,3 faiz az ümumi daxili məhsul istehsal olunmuşdur, qeyri neft-qaz sektorunda əlavə dəyər 2,6 faiz, neft-qaz sektorunda isə 7,0 faiz azalmışdır. ÜDM istehsalının 33,7 faizi sənaye, 11,5 faizi ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri, 7,7 faizi tikinti, 7,1 faizi nəqliyyat və anbar təsərrüfatı, 6,9 faizi kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, 2,0 faizi informasiya və rabitə, 1,2 faizi turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə sahələrinin, 20,2 faizi digər sahələrin payına düşmüş, məhsula və idxala xalis vergilər ÜDM-in 9,7 faizini təşkil etmişdir. Əhalinin hər nəfərinə düşən ÜDM 7262,8 manata bərabər olmuşdur.

Azərbaycanın ÜDM illər üzrə

İllər	ÜDM -% -lə
2020	4,3
2021	5,6

2022	4,6
2023	3,5

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında tərtib edilmişdir.

2025-ci ilin yanvar ayı ÜDM 9,430.2 milyon manat olub, əvvəlki ilin eyni dövrünə nisbətən 0,9% azalmışdır. Bu məlumatlar göstərir ki, 2020-ci ildən 2021-ci ilə qədər ÜDM-də əhəmiyyətli artım müşahidə olunmuş, lakin sonrakı illər üzrə məlumatlar mövcud deyil. 2025-ci ilin yanvar ayında isə kiçik bir azalma qeydə alınmışdır. Ümumilikdə, 2020-ci ildən 2025-ci ilin yanvarına qədər ÜDM-də dalğalanmalar olmuşdur.

İnflyasiya iqtisadiyyatın sabitliyini pozan əsas faktorlardan biridir. Azərbaycan Mərkəzi Bankı inflyasiyanı nəzarətdə saxlayaraq iqtisadi sabitliyi təmin etməyə çalışır. 2020-ci ildə pandemiya dövründə inflyasiya 2.6% ,2021-ci ildə inflyasiya 6.8% artıb, əsasən qida qiymətlərinin yüksəlməsi səbəbindən, 2022-ci ildə isə inflyasiya 12.9%-ə çatmışdır. Bu, əsasən dünya bazarlarında qiymət artımları və enerji qiymətlərinin yüksəlməsi ilə

əlaqələndirilir. 2023-cü ildə inflyasiya 6.0%-ə enmişdir. 2024-cü ildə isə inflyasiya 4%-lik hədəfə yaxınlaşmışdır.

İşsizlik sabit iqtisadiyyatın əsas göstəricilərindən biridir. İşsizlik səviyyəsinin aşağı olması, iqtisadiyyatın sağlam və sabit olduğunun göstəricisidir. Belə ki, statistik göstəricilərə nəzər salarsaq 2020-ci ildə pandemiya dövründə işsizlik səviyyəsi 6.0%-ə qədər yüksəlmişdir. 2021-ci ildə bu rəqəm 5.6%-ə düşdü. 2022-ci ildə işsizlik səviyyəsi 5.4%-ə enmiş oldu. 2023-cü ildə işsizlik 5.5%-ə yaxınlaşmışdır.

Valyuta ehtiyatları ölkənin xarici borclara qarşı öhdəliklərini yerinə yetirməsini təmin edir və iqtisadi sabitliyi gücləndirir. Yüksək valyuta ehtiyatları ölkənin iqtisadi sabitliyini təmin edən vacib bir göstəricidir.

Azərbaycanın valyuta ehtiyatları

İllər	Valyuta ehtiyatları milyard ABŞ dolları ilə
2020	51.7
2021	56.8
2022	60
2023	61.4
2024	10.959,5
2025	10.988,5

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında tərtib edilmişdir.

Bu məlumatlara əsasən, 2024-cü ilin sonu ilə 2025-ci ilin yanvarı arasında AMB-nin valyuta ehtiyatlarında təxminən 29 milyon dollar artım müşahidə edilmişdir.

Fiskal sabitlik dövlətin maliyyə vəziyyətini qorumağa və büdcə kəsirini azaltmağa yönəlib. Fiskal siyasət makroiqtisadi sabitliyin təmin edilməsində əsas rol oynayır. Belə ki, 2020-ci ildə pandemiya dövründə büdcə kəsiri artır və 4.4% ÜDM-ə çatmışdır. 2021-ci ildə büdcə kəsiri 2.9% ÜDM-ə düşdü, 2022-ci ildə 1.6% ÜDM-ə enmişdir. 2023-cü ildə isə büdcə kəsiri 1.3% ÜDM-ə düşmüşdür.

Xarici ticarət balansı iqtisadiyyatın sağlamlığını və makroiqtisadi sabitliyini göstərir. Azərbaycanın qeyri-neft sektoruna daha çox investisiyala-

rın cəlb edilməsi ilə xarici ticarət balansı yaxşılaşır. 2020-ci ildə Azərbaycanın xarici ticarət dövriyyəsi 30.2 milyard ABŞ dolları olmuş, 2021-ci ildə bu rəqəm 33.9 milyard ABŞ dollarına çatmışdır, 2022-ci ildə isə 35.1 milyard ABŞ dollarına yüksəlmişdir. 2023-cü ildə ticarət dövriyyəsi 36.3 milyard ABŞ dollarına çatmışdır. Azərbaycanın xarici ticarət dövriyyəsi 2024-cü ildə əvvəlki ilə nisbətən azalmağa meyil göstərmişdir. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarına görə, 2024-cü ilin yanvar-noyabr aylarında xarici ticarət dövriyyəsi 47,396.4 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir. Bu, 2023-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə müəyyən azalma olduğunu göstərir. 2024-cü ilin sonunda Azərbaycanın Xəzəryanı ölkələrlə ticarət dövriyyəsinin 6 faizdən çox artmışdır. Ümumiyyətlə, 2024-cü ildə xarici ticarət dövriyyəsində

azalma müşahidə olunsada, bəzi regionlarda və ölkələrlə ticarət əlaqələrində artımlar qeydə alınmışdır. Bu cür məlumatların təhlili, Azərbaycanın ticarət siyasətinin və iqtisadi əlaqələrinin müxtəlif aspektlərini daha yaxşı anlamağa kömək edir.

Ölkənin iqtisadiyyatının şəffaflığının və qanunvericiliyin gücləndirilməsi, dayanıqlı iqtisadi inkişafın təmin olunması və xarici investisiyaların cəlb edilməsi üçün çox vacibdir. Bu tədbirlər həm daxili, həm də xarici sərmayəçilər üçün etibarlı və proqnozlaşdırıla bilən iqtisadi mühit yaradır. Azərbaycanda bu istiqamətdə bir neçə mühüm addımlar atılmışdır və atılmaqdadır.

Belə ki, Azərbaycan hökuməti son illərdə iqtisadiyyatın şəffaflığını artırmaq məqsədilə müxtəlif tədbirlər həyata keçirmişdir. Məsələn, Dövlət Statistika Komitəsi və Azərbaycan Mərkəzi Bankı müntəzəm olaraq iqtisadiyyatla bağlı statistik məlumatları, iqtisadi göstəriciləri və maliyyə məlumatlarını ictimaiyyətə açıqlayır. Əksər dövlət orqanları və müvafiq qurumlar rəqəmsal platformalar vasitəsilə iqtisadi məlumatları, tender məlumatlarını və maliyyə hesabatlarını yayımlayır. Bu, işgüzar şəffaflığı artırır və korrupsiyaya qarşı mübarizəni gücləndirir.

Hökumət müntəzəm olaraq iqtisadiyyatla bağlı qanunvericilik dəyişiklikləri, layihələr və iqtisadi proqramlar barədə ictimaiyyətə məlumat verir. Bu, həm vətəndaşların, həm də investorlara daha şəffaf bir mühit yaradır. 2021-ci ildən etibarən Azərbaycanda Dövlət Mülkiyyətinin İdarə Edilməsi Agentliyi (DMİEA) müxtəlif iqtisadi fəaliyyət sahələrində mülkiyyətin və investisiya mühitinin şəffaflığını artırmaq məqsədilə açıq tender və hərrac sistemləri tətbiq etməyə başlamışdır. Azərbaycanın Dövlət Maliyyə Nəzarəti Xidmətinin hesabatları və auditləri ilə iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində şəffaflıq təmin edilir.

Azərbaycan son illərdə investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması üçün müvafiq qanunvericilik islahatları aparmışdır. Bu islahatlar, həm daxili, həm də xarici sərmayədarların hüquqlarını qorumağa, investisiya mühitini cəlbədiciləşdirməyə yönəlmişdir. 2021-ci ildə "İnvestisiya Fəaliyyətinin Təşviqi haqqında" yeni qanun qəbul edilmiş və bu qanun sərmayəçilərə vergi güzəştləri və digər üstünlüklər təqdim edir.

"Azərbaycan Respublikasında İqtisadi Məhkəmə"nin yaradılması ilə, biznes mühitində yaranan mübahisələrin daha ədalətli və şəffaf şəkildə həll olunması təmin edilir.

Vergi qanunvericiliyi daim təkmilləşdirilərək, vergi ödəyicilərinə şəffaf və düzgün mühit yaradılır. Vergi islahatları nəticəsində vergi bəyannamələrinin təqdim edilməsi sadələşdirilmiş və vergi orqanları ilə əməkdaşlıq daha şəffaflaşdırılmışdır. 2021-ci ildən vergilərin onlayn olaraq ödənilməsi sisteminə keçilmişdir, bu da vergi ödəyicilərinə rahatlıq və şəffaflıq gətirmişdir.

Azərbaycan, 2020-ci ildən etibarən korrupsiya ilə mübarizə sahəsində daha sıx tədbirlər görmüşdür. Dövlət Baş Prokurorluğu və digər hüquq-mühafizə orqanları korrupsiyaya qarşı ciddi addımlar atır. Korrupsiyaya qarşı mübarizədə daha şəffaf, hüquqi və sistemli yanaşmalar tətbiq olunmaqdadır. 2021-ci ildə, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin "Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə 2021-2025-ci illər üçün Milli Strategiyanın" qəbul edilməsi ilə bu sahədə daha ciddi addımlar atılmışdır. Dövlət satınalmaları və tenderlər, şəffaflıq və rəqabət prinsiplərinə əsasən həyata keçirilir. Azərbaycanda dövlət satınalmaları ilə bağlı məlumatlar açıq şəkildə yayımlanır, bu da korrupsiyanın qarşısını alır və işgüzar şəffaflığı artırır.

Dövlət satınalmaları haqqında bütün məlumatlar "Dövlət Satınalmaları Portalı" vasitəsilə açıq şəkildə təqdim olunur. 2022-ci ildən etibarən, tenderlərin nəticələri barədə məlumatların şəffaf olması təmin edilir və bütün tender prosesləri izlənilə bilər.

Bank Sisteminin inkişaf etdirilməsi də bu istiqamətdə görülən tədbirlərdəndir. Azərbaycanda bank sektorunun şəffaflığı və dayanıqlılığı artırmaq üçün bir sıra islahatlar həyata keçirilmişdir. Mərkəzi Bankın və digər müvafiq qurumların tətbiq etdiyi normativlər, bankların fəaliyyətlərinin açıq və şəffaf olmasına şərait yaradır. Bununla yanaşı, kredit təşkilatları, dövlət tərəfindən müəyyən edilmiş normativlərə uyğun olaraq müntəzəm auditlərdən keçir. Həmçinin, kredit verən qurumların və müştərilərin əlaqələri şəffaf şəkildə təhlil olunur və müvafiq məlumatlar dərc edilir.

Azərbaycan iqtisadiyyatının əsasən neft və qaz sektoru ilə bağlı olması, diversifikasiya etmək və qeyri-neft sektoruna investisiyaların cəlb edilməsini zəruri edir. Bu istiqamətdə keçirilən tədbirlər, işgüzar mühitin şəffaflığını artırmaq

üçün müvafiq hüquqi dəyişikliklərə səbəb olmuşdur. Kiçik və orta biznesin inkişafına şərait yaradılması və hüquqlarının qorunması məqsədilə yeni qanunvericilik aktları və təşviqat proqramları qəbul edilmişdir. Bütün bu tədbirlər sözsüz ki, ölkənin iqtisadiyyatının güclənməsinə, ölkə əhəlinin həyat rifahının yaxşılaşmasına kömək edəcəkdir.

Nəticə

Makroiqtisadi sabitliyin təşviqi Azərbaycan iqtisadiyyatında müəyyən dövrlərdə zəif olsa da, son illərdə həyata keçirilən siyasətlər nəticəsində müəyyən irəliləyişlər əldə edilib. ÜDM-in artması, inflyasiya səviyyəsinin nəzarətdə saxlanılması, işsizlik səviyyəsinin aşağı olması, valyuta ehtiyatlarının artırılması və fiskal sabitliyin gücləndirilməsi Azərbaycanın makroiqtisadi sabitliyini təşviq edən əsas faktorlardır. Bu göstəricilər iqtisadiyyatın sağlam və dayanıqlı inkişafına zəmin yaradır.

Maliyyə sisteminin iqtisadiyyatda sağlamlıq və dayanıqlılıq təmin etməsindəki rolu əhəmiyyətli-dir. Bu sistemin düzgün işləməsi iqtisadi artımın, sabitliyin və sosial rifahın təmin olunmasına əsaslı təsir göstərir. Azərbaycan kimi inkişaf etməkdə olan ölkələrdə maliyyə islahatları və sistemin inkişafı iqtisadiyyatı möhkəmləndirmək və qarşıya

qoyulmuş hədəflərə çatmaq üçün vacib addımlar atmaqdadır. Maliyyə sektoru həmçinin ölkə iqtisadiyyatının şoklara qarşı davamlılığını təmin edərək, dayanıqlı və uzunmüddətli inkişafın əsasını qoyur.

Azərbaycanın iqtisadiyyatının şəffaflığının və qanunvericiliyin gücləndirilməsi istiqamətində atılan addımlar, həm daxili, həm də xarici sərmayəçilər üçün daha əlverişli və sabit iş mühiti yaradır. Bu tədbirlər iqtisadiyyatın daha şəffaf, rəqabətədavamlı və ədalətli olmasına xidmət edir, eyni zamanda korrupsiyanın qarşısını alır və sosial ədalətin təmin olunmasına kömək edir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər", 02 fevral 2021
2. Kərimova T.İ. "İqtisadiyyatın investisiya potensialı: formalaşması və istifadə mexanizmləri" (Monoqrafiya), Bakı-2008, səh.5
3. William J McDonough- XIII Beynəlxalq Frankfurt Bank Gecəsi, Frankfurt, Almaniya, 3 may 2001-ci il. BIS İcmalı 35/2001
4. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi

Arif Azer oğlu MUSTAFAYEV

Azerbaijan Cooperation University, PhD student

E-mail: mustafayev.arif1996@gmail.com

THE ROLE OF THE FINANCIAL SYSTEM IN ENSURING THE STABILITY OF THE COUNTRY'S ECONOMY

Summary

The role of the financial system in ensuring the stability of the country's economy is of great importance. The financial system is the main mechanism for ensuring the proper functioning of economic activity and maintaining economic stability. Increasing economic investments, efficient and effective distribution of resources, implementation of monetary policy, promotion of macroeconomic stability, distribution and reduction of risks, proper management of fiscal and monetary resources, management of foreign trade and foreign debts, and finally strengthening the transparency of the country's economy and legislation play an important role in ensuring the health and stability of the country's economy. This article examines the influence and role of the main elements of the financial system on the economy.

Key words: economy, monetary policy, budget and monetary resources, financial system, trade, economic stability

Ариф Азер оглы МУСТАФАЕВ

Азербайджанский университет сотрудничества, аспирант

E-mail: mustafaev.arif1996@gmail.com

РОЛЬ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ В ОБЕСПЕЧЕНИИ СТАБИЛЬНОСТИ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ

Резюме

Роль финансовой системы в обеспечении стабильности экономики страны имеет огромное значение. Финансовая система является основным механизмом обеспечения правильного функционирования экономической деятельности и поддержания экономической стабильности. Увеличение экономических инвестиций, эффективное и действенное распределение ресурсов, реализация денежно-кредитной политики, содействие макроэкономической стабильности, распределение и снижение рисков, правильное управление бюджетными и денежными ресурсами, управление внешней торговлей и внешними долгами и, наконец, усиление прозрачности экономики страны и законодательства играют важную роль в обеспечении здоровья и стабильности экономики страны. В данной статье рассматривается влияние и роль основных элементов финансовой системы на экономику.

Ключевые слова: экономика, денежно-кредитная политика, бюджетные и монетарные ресурсы, финансовая система, торговля, экономическая стабильность.